

всього имеющегося арсенала, а представляют наиболее активную и эффективную его часть.

Список використаних джерел

1. Акатов Л. И. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья / Л. И. Акатов. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 368 с.
2. Зайцев И. С. Профилактика и коррекция социальной дезадаптации детей и подростков с тяжелыми нарушениями речи / И. С. Зайцев. – Минск : А. Н. Вараксин, 2008. – 248 с.
3. Курбатов В. И. Социальное проектирование: учебное пособие / В. И. Курбатов, О. В. Курбатова. – М. : Изд-во Феникс, 2001. – 416 с.
4. Розум, С. И. Психология социализации и социальной адаптации человека / С. И. Розум. – СПб. : Речь, 2006. – 365 с.
5. Социологическая энциклопедия / под общ. ред. А. Н. Данилова; Коллектив авторов. – Минск: Изд-во "Беларуская энцыклапедыя" имени Петруся Бровки, 2003. – С. 301-302.

This article emphasized the importance of innovation in working with children with severe speech and considered by some socially oriented technology.

Keywords: social status, technology socialization agents of socialization, social habilitation, social engineering technology.

Отримано 14.6.2013

УДК 37.018.1:81–028.31(438)

Беата Анна Зємба

СІМ'Я ЯК ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ЩО ФОРМУЄ КУЛЬТУРУ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Роздуми авторки зосереджені на сигналізованні важливості мовної культури та її впливу на шкільну, товариську, професійну успішність. Авторка підкреслює значущу роль сім'ї у формуванні мовних навиків, дбайливості про чистоту і естетику мовлення, активного і пасивного словникового запасу в молодших дітей, що безсумнівно є фундаментом для подальшого самостійного розвитку їх власних мовних потреб і використання своїх комунікаційних вмінь у щоденному житті.

Ключові слова: мовна культура, естетика мовлення, виховання, спілкування, родинне середовище, сім'я.

Мысли автора сосредоточены на сигнализировании важности речевой культуры и её влияния на школьную, профессиональную успеваемость. Автор подчёркивает значущую роль семьи в формировании речевых навыков, заботы о чистоте и эстетике речи, активного і пассивного словарного запаса в младших детей, что безусловно есть фундаментом для дальнейшего самостоятельного развития их собственных речевых потребностей и использования своих коммуникативных умний в повседневной жизни.

Ключевые слова: речевая культура, естетика речи, воспитание, общение, семейная среда, семья.

Будучи протягом певного часу викладачем і маючи за собою двадцятилітній стаж роботи з дітьми у дошкільному віці, я зауважую щораз меншу дбайливість людей про культуру мови. Так як у випадку молодших дітей провину за такий стан речей можна шукати в родинному домі, то в разі дорослих осіб, окрім родинного середовища, виною слід обтяжувати їх самих, оскільки вони, як повнолітні, свідомі особи, мають повну свободу вирішення щодо власного вибору, а навіть впливу на інших. На жаль, все частіше вражає помітна і розповсюджена відсутність дбайливості, а навіть байдужість щодо культури мови і не тільки серед молодих людей, але передусім серед дорослих. Вражає тому, що рідко коли мовна недбалість, вульгаризми є предметом зацікавленості тих, хто з особливою ретельністю повинні дбати про чистоту і культуру мовного переказу, поправляти молодих людей, вказувати їм відповідні форми – а отже сім'ї, школи, політиків, музичних і кінематографічних зірок, засобів масової інформації.

Професор Казімеж Ожуг, видатний польський знавець розмовної польської мови і діалектології підкреслює, що "загрозливим є спрощення відбору інформації, тому що *бачити* замінює *розуміти*" [1: с. 22]. А величезний вплив на такий стан речей мають засоби масової інформації, які вдираються в наше життя у вигляді преси, книжок, телебачення, Інтернету, реклами, суспільних комунікаторів, форм аудіовізуальної комунікації.

Згаданий вище К. Ожуг рекомендує, щоб, беручи до уваги різноманітні обумовленості розвитку мови, "запитати, яка є польська мова на переломі віків? Вона як ніколи досі багата у своїх варіантах, що добре задовільняє комунікаційні потреби користувачів, але безперервно змінюється і має ознаки, які справді можуть непокоїти. З позитивних ознак сьгоднішньої польської мови слід відмітити її лексичне багатство, стильову різноманітність, розвиток спеціалізованих мов,

заспокоєння нових, масових номінаційних потреб, небувале розповсюдження різних варіантів мови за посередництвом ЗМІ, що безперервно розвиваються. Натомість з негативних, тривожних ознак слід назвати велику експансію запозичених слів, сильну вульгаризацію мови, дезінтеграцію польських діалектів, зниження престижу літературної мови, а за цим слідує прогресуюча мовна убогість поляків, врешті домінування в засобах масової інформації польської мови консумптивної культури" [1: с. 22-23].

Мова є національним благом

Можна мати різні погляди, іншу точку зору на якесь питання, можна дискутувати, брати участь в суперечках, переконувати до своєї правоти, але не байдуже, чи це буде гарна, правильна, естетична мова, яка не порушує етики, правил доброго тону, чи теж примітивна, бідна, безпорадна, "засмічена" сленгом, зайвими макаронізмами або навіть вульгаризмами.

Мова є культурним благом кожного народу і основною складовою її тотожності. Вона є найдосконалішим і найзручнішим знаряддям порозуміння в різноманітних міжособистісних контактах, але й надзвичайно складною системою конвенціональних знаків, яка підпорядкована визначеним правилам. Мова є врешті живим, відкритим творінням, що безперервно змінюється, оскільки репрезентує основний носій людського мислення. Чим багатша, точніша і витонченіша мова вербальної комунікації, тим більша правдоподібність справного і ефективного розмірковування і формулювання думок для того, щоб передати їх іншим. Нерідко ми оцінюємо чиєсь висловлювання як прекрасне, багате, що збуджує нашу зацікавленість, подив, ми слухаємо його із задоволенням... Але також дуже часто ми контактуємо з людьми, висловлювання яких слухаємо із зусиллям, роздратуванням, бо їх мова нецікава, бідна, примітивна, засмічена елементами, які не є адекватними контексту висловлювання, а трапляється так, що співрозмовник вживає вульгаризми, що у свою чергу в одних людей викликає упередження до співрозмовника, намагання припинити контакт і навіть подальші взаємовідносини, а в інших – бажання обмінюватися словами такого типу і оперувати схожим словниковим запасом.

Культура мови – це ... дорога до успіху

За способом формулювання думки і передачі інформації можна пізнати вік співрозмовника, його освіту, суспільні позиції, регіональне походження.

Хибні значення деяких понять, помилкове їх використання у побудові висловлювання, необізнаність в сфері стилістичної цінності слів, можуть викликати негативну оцінку співрозмовника, відчуття недовіри до нього.

Потрібно пам'ятати, що правильний і доступний переказ інформації великою мірою залежить від інтелектуальної справності, знання мови,

середовища походження, репрезентованих цінностей, культурного середовища, в якому індивідуум живе, як і від достоїнств співрозмовника.

Які цілі міжособистісної комунікації? Анджей Вішневські подає наступні позиції, хоча список може бути ще довший:

- Переказ інформації та досвіду.
- Створення моделі, що слугує для пояснення світу.
- Презентація власної особи і пізнання інших.
- Розвиток своєї особистості.
- Налагодження контактів з іншими людьми.
- Вплив на поведінку інших людей.
- Формування переконань і позицій інших людей.
- Співставлення ідей та задумів.
- Організація заходів і співробітництва.
- Погодження трансакції.
- Гарантування іншим задоволення і розваги. [2: с. 12]

Неважко зауважити, що наша підготовленість і естетика вербальної комунікації значною мірою гарантує нам зацікавленість нашою особою третіх осіб, які охоче зосереджують на нас свою увагу, з цікавістю нас слухають, люблять перебувати в нашому товаристві, охоче розпочинають з нами розмову, цікаву дискусію, з нетерпінням очікують наступної можливості контакту, мають надію на підтримку знайомства, його зміцнення. Це призводить до того, що коло наших знайомих збільшується, ми маємо враження, що нас люблять, потребують, підвищується наша самооцінка, ми стаємо впевненішими у собі; це нас окрилює, заохочує до подальшої роботи над собою, ми маємо великі шанси, щоб стати значущими особами не тільки у своїй сім'ї чи в колі ровесників і товаришів, але також в групі співробітників. Це надзвичайно важливе і значуще в житті вміння, яке може нам допомогти у досягненні свого особистого успіху.

Турбота про культуру мови це іншими словами дбайливість про інструмент, яким ми послуговуємося щоденно. Це дбайливість про відповідну форму мови, її багатство, справність, естетику, чому слугують різні дії, які дозволяють оволодіти словниковим запасом, граматичними знаннями і знаннями про диференціювання мовних засобів, про можливості правильного застосування, а також розвитку вразливості на естетичний вимір висловлювання. Важливим є також встановлення, пропагування і зміцнення мовних норм та дбайливості про збереження "духу" рідної мови. В цьому дуже допомагає читання книг вітчизняної літератури, особливо класичної.

Про розмовне слово потрібно дбати передусім в сім'ї

Мова, якою ми послуговуємося, є системою конвенціональних знаків, що складається з двох принципових складових частин: лексики і граматичних знань, тобто правил вимови, творення, відмінювання і поєднання слів. За допомогою цих двох компонентів ми можемо

конструювати довільні тексти, в яких йдеться про всю зовнішню реальність і про внутрішнє життя кожної людини. Мова є найдосконалішим знаряддям порозуміння людей, пізнавання реальності і її описування.

Сім'я має виконувати важливе завдання у цьому відношенні, а саме створення умов і ситуацій, які сприяють формуванню виразності, еластичності і вміння вільного володіння мовою дитини. До сімейних умов, що позитивно впливають на комунікаційну зацікавленість людини належать:

- Місце проживання (місто, село);
- Освіта батьків та їх позиція щодо читання книг, культури мови;
- Професійна робота і її суспільний престиж;
- Високий рівень задоволення культурних потреб;
- Вміння і рівень комунікаційної коректності батьків;
- Часте проведення розмов, дискусій в домі та створення можливостей до вираження своєї думки, аргументації, обґрунтування своїх виборів;
- Наявність і використання в домі книжок, газет, журналів;
- Наявність комп'ютера і телевізора як безмежне джерело інформації;
- Сприятливі житлові, побутові, фінансові умови, що безумовно створює кращі можливості для використання матеріальних благ;
- Відповідне піклування про дитину в сім'ї, добір осіб, які входять до кола близьких людей та друзів;
- Спільне використання засобів масової інформації з наступним висловленням думок щодо якості отриманого змісту та його оцінювання;
- "Вилонювання" в оточенні будь-яких комунікаційних занедбань і вираження свого несхвалення;
- Збереження і культивування сімейних, патріотичних, релігійних, культурних традицій, що ґрунтуються на словесному переказі інформації у вигляді пісень, легенд, казок, байок і переказів у формі літератури. Це також звичаї, обряди і специфічна мова мешканців визначених регіонів – говірка та сленг.

Звісно, що основою різних згадуваних вище прийомів, які сприяють мовному розвитку індивіда, є перш за все його стан здоров'я, рівень освіченості, розумовий та емоційний розвиток, спрямовані здібності, культурні та суспільні потреби.

На якість висловлювання дитини впливає не тільки економічно-культурний обрис сім'ї, а й великий склад родини, що надає більше можливостей до комунікації в цілому. В свою чергу моральна атмосфера, подружні конфлікти і пов'язані з цим сварки, підвищений тон висловлювання і нерідко вульгаризми можуть лише негативно вплинути на засвоєння комунікаційних норм.

Висновки

Сім'я дає дитині взірці до наслідування, а отже батьки свідомо повинні підносити власну мовну культуру і всіх членів сім'ї. Вона повинна також звертати увагу на цінність говору, як традиції певного регіону, але не занедбувати краси літературної мови, щоб використовувати цю красу в щоденних ситуаціях, в міжособистісних контактах.

Робота над вдосконаленням мови людини є процесом, що вимагає часу і посвяти як з боку батьків, зовнішнього середовища, позародинної сфери, так і самої особи. Піклування про культуру мови, яка є частиною розумової культури, повинна бути близька кожній людині, що володіє цією мовою. Наша суспільна придатність залежить, передусім, від ступеня оволодіння мовою. Чим вищий цей ступінь, тим краще ми підготовані до такої чи іншої професійної роботи. Адже таке вміння незвичайно допомагає не лише в нав'язуванні приватних, особистих контактів, але і в суспільній, культурній, політичній діяльності.

"Все, що ми робимо щодня, меншою або більшою мірою, ґрунтується на комунікації – в роботі і вдома, в політиці, в торгівлі, в науці, в спорті, в розвагах і у фінансах. Комунікація стосується кожної сфери нашого життя, однак незважаючи на це, її не вивчають і не цінують – що найчастіше приносить фатальні наслідки. Там, де відсутнє порозуміння, починається конфлікт – в сім'ї, в роботі чи на міжнародній арені. Відомий британський фізик-теоретик і космолог професор Стівен Хокінг з *Кембріджського університету* сказав колись в телевізійному інтерв'ю: 'проблеми цього світу могли б бути вирішені, якби ми тільки розмовляли один з одним'. Цю ідею ми можемо застосувати майже у кожній ситуації". [3: с. 14]

Список використаних джерел

1. Ożóg K, *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów 2007.
2. Wiszniewski A., *Sztuka mówienia. Poradnik*, Katowice 2003.
3. Denny R., *Sztuka mówienia i porozumiewania się kluczem do sukcesu w pracy*, Warszawa 2002.

The authors reflection comes down to signal the importance of language culture for successes in school, social, profesional. The author stresses the importance of the family in shaping the habits of language, attention to cleanliness and aesthetics of the spoken word, a resource of active and passive vocabulary of younger children, which is undoubtedly the basis for further, selfconfident to develop their own language needs and use their communication skills in everyday life.

Keywords: language culture, aesthetics speaking, education, human communication, interpersonal communication, family environment, family.

Отримано 16.6.2013